

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

“คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ” หมายความว่า คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือกระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว ดังนั้น คดีคุ้มครองสวัสดิภาพจึงหมายถึง คดี 2 ประเภท คือ

1. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

2. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก

ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี ได้แก่

1. ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้เสียหายมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนา
2. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ที่มูลเหตุของคดีเกิดขึ้น

การเริ่มต้นคดี

การเริ่มต้นคดีเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ กระทำได้

2 กรณีคือ

1.1 กรณีตามมาตรา 172 บุคคลที่สามารถนำคดีมาร้องต่อศาลได้มีดังต่อไปนี้

ก. ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง

ข. ในกรณีผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยที่จะต้องขอให้คุ้มครองสวัสดิภาพได้ มาตรา 172 วรรคสอง บัญญัติให้ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน องค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใด เพื่อประโยชน์ของผู้เสียหายมีอำนาจกระทำการแทนผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้

1.2 กรณีตามมาตรา 179 หากมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก ให้เด็กหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพได้

ข้อสังเกต

1. การร้องขอให้ศาลพิจารณาคดีกรณีคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 เป็นขั้นตอนวิธีการเพื่อสนับสนุนให้การคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือเด็ก ซึ่งถูกปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ตามลำดับ มีผลบังคับใช้อย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น

2. ตามมาตรา 172 วรรคหนึ่ง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีสิทธิร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวที่ตนมีถิ่นที่อยู่ มีภูมิลำเนา หรือมูลเหตุเกิดขึ้น เพื่อขอให้ศาลออกคำสั่งกำหนด

มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ตามกฎหมายว่าด้วยคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

3. เนื่องจากการพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 มีผลเป็นรูปธรรม ดังนั้น การตีความคำว่า “ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” จึงควรนำบทนิยาม “ความรุนแรงในครอบครัว” ตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มาเป็นหลักในการพิจารณาคดีความคำว่า “ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว” ในมาตรา 172 วรรคหนึ่ง

4. องค์การซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว ตามมาตรา 172 วรรคสอง ไม่จำเป็นต้องเป็นองค์การที่ได้มีการจดทะเบียนต่อศาลเยาวชนและครอบครัว ตามมาตรา 33

การไต่สวน

ตามมาตรา 173 ให้ศาลทำการไต่สวนโดยมิชักช้าและไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีความอาญาอย่างเคร่งครัด ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องขอไม่ควรเผชิญหน้ากับผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความรุนแรง ศาลอาจสั่งให้บุคคลดังกล่าวออกนอกห้องพิจารณาหรือใช้วิธีการอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้า และให้นำบทบัญญัติ มาตรา 108 และมาตรา 111 มาบังคับใช้แก่การไต่สวนโดยอนุโลม

วิธีการยื่นคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ มี 2 วิธี ได้แก่

1. ยื่นคำร้องขอเป็นหนังสือต่อศาล ตามแบบ คส.1
2. แลกด้วยวาจา เพื่อให้ศาลบันทึกไว้ตามแบบพิมพ์ คส.2

กรณีมีเหตุฉุกเฉิน

- ยื่นคำขอกรณีฉุกเฉินพร้อมคำร้องขอคุ้มครองสวัสดิภาพ
- ยื่นคำขอกรณีฉุกเฉินระหว่างไต่สวนคำร้อง หรือ
- กรณีเร่งด่วนจะแถลงด้วยวาจาต่อศาล

กรณีไม่มีเหตุฉุกเฉิน

- ส่งหมายนัดไต่สวน
- ศาลไต่สวนและมีคำสั่งทันที

การวินิจฉัยและทำคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพของศาล

ตามมาตรา 174 บัญญัติให้หากผู้ถูกกล่าวหาที่มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกายจิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยห้ามผู้ถูกกล่าวหาเสพยาหรือสิ่งมึนเมา เข้าใกล้ที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้ร้อง ใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน หรือกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว ภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน และศาลอาจให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาจากศูนย์ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือสถานพยาบาล หรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนดได้ และให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สิ้นสุด แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้

ตามมาตรา 175 บัญญัติให้ เมื่อศาลเห็นว่าผู้ร้องมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือบำบัดรักษา ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องเข้ารับการปรึกษาแนะนำหรือเข้ารับการอบรมฟื้นฟูได้ภายในเวลาที่กำหนด ซึ่งขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แต่ละกรณีว่าศาลจะกำหนดระยะเวลาอย่างน้อยเพียงใด

ข้อสังเกต

1. ตามมาตรา 174 วรรคสาม บัญญัติให้คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นที่สุด จะอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้ แต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไปศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขคำสั่งเดิมได้
2. ตามมาตรา 175 วรรคหนึ่ง ให้อำนาจศาลวินิจฉัยถึงตัวผู้ร้องได้ด้วยถึงพฤติการณ์ของผู้ร้องต่างจากคดีทั่วไปที่จะวินิจฉัยเฉพาะส่วนตัวจำเลยหรือตัวผู้ถูกร้องเท่านั้น

ผลทางกฎหมายและการบังคับตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

ตามมาตรา 176 บัญญัติ ให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหาพำนักอยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ

ในกรณีผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

ตามมาตรา 177 บัญญัติให้เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุดก่อนครบระยะเวลาตามเงื่อนไขหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่งผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพได้

ตามมาตรา 178 บัญญัติให้ในระหว่างมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพศาลจะกำหนดให้ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายตามที่เห็นสมควรได้ ในกรณีไม่มีการจดทะเบียนสมรสให้ศาลมีอำนาจกำหนดเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตามสมควรแก่ฐานะให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวได้

ข้อสังเกต

1. คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพมิใช่โทษทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 การออกหมายจับกรณีผู้ถูกกล่าวหาซึ่งจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยไม่มีเหตุอันสมควรตาม มาตรา 176 วรรคสอง จึงไม่มีอายุความเนื่องจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น การฝ่าฝืนยังมีต่อเนื่องตลอดเวลาจึงไม่มีจุดเริ่มต้นนับเรื่องอายุความตามหมายจับ
2. ตามมาตรา 178 ศาลมีอำนาจวินิจฉัยทั้งฝ่ายผู้ร้องและผู้ถูกร้องให้เป็นฝ่ายต้องรับผิดชอบค่าอุปการะเลี้ยงดูได้ แม้ในกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันศาลก็มีอำนาจให้ความคุ้มครองโดยกำหนดให้จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นได้ โดยจ่ายให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวคนใดก็ได้
3. คำว่า “สมาชิก” ในมาตรา 178 จะหมายถึงบุคคลใดบ้าง มีขอบเขตกว้างขวางอย่างน้อยเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาลที่จะพิจารณาข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไป

4. การยุติคดีควรต้องสอบถามหรือการไต่สวนจนได้ข้อความจริงก่อนมีคำสั่งให้ยุติคำสั่งและผู้
ร้องอาจยื่นคำร้องใหม่ได้